

नविन महाराष्ट्र सदन, नवी दिल्ली  
येथील कक्षबंध व सभागृहांचे आरक्षण/  
शुल्क यामध्ये सुधारणा करणे.....

महाराष्ट्र शासन  
सामान्य प्रशासन विभाग  
शासन निर्णय क्रमांक : सदन-२०२४/१२४/प्र.क्र:९२/राजभ  
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.  
दिनांक :- २३ डिसेंबर, २०२५.

वाचा : १) सामान्य प्रशासन विभाग, शासन निर्णय क्रमांक : सदन-२०२४/ ३८०/  
प्र.क्र.१२०/ राजभ, दिनांक ०४ सप्टेंबर, २०२४.

प्रस्तावना -

संघीय गणतांत्रिक व्यवस्थेत केंद्र आणि राज्य शासन व इतर राज्य शासन यांच्याशी सुसंवाद ठेवणे, आंतरराष्ट्रीय संबंध जोपासणे, राज्यात गुंतवणुकीस प्रोत्साहन देणे तसेच राजशिष्टाचाराची कामे पार पाडणे या सर्व व्यवस्थेकरिता भारताची राजधानी नवी दिल्ली येथे राज्य शासनाच्या पायाभूत संरचनेत निवासी आयुक्तालय हे अग्रणी कार्यालय आहे. सन १९६३ पासून नवी दिल्ली येथे “महाराष्ट्र हाऊस” व नंतर “महाराष्ट्र सदन” या नावाने ओळखल्या जाणाऱ्या वास्तुमध्ये राजशिष्टाचारी व्यवस्था कार्यरत आहे. महाराष्ट्र सदन येथे भेट देणाऱ्या प्रामुख्याने राज्यातील अभ्यागतांसह इतर अतिथींचा नवी दिल्ली येथील मुक्काम सुखकर व्हावा या उद्देशाने राज्य शासनाने नवी दिल्ली येथील कस्तुरबा गांधी मार्गावर अत्याधुनिक सुख सुविधांनी युक्त असे “नवीन महाराष्ट्र सदन”, हे अतिथीगृह बांधले असून ते दिनांक १५ ऑगस्ट, २०१३ पासून उपलब्ध करण्यात आले आहे.

या नवीन महाराष्ट्र सदनातील कक्षबंधाचे आरक्षण व शुल्क यासंदर्भात या पुर्वी निश्चित करण्यात आलेले सर्व शासन आदेश अधिक्रमित करून संदर्भाधीन दि.०४.०९.२०२४ च्या शासन निर्णयान्वये सुधारित धोरण विहित करण्यात आलेले आहे. सध्या नवीन महाराष्ट्र सदनातील सर्व कक्षबंधाचे नुतणीकरण करण्याचे काम टप्प्या टप्प्याने सुरु करण्यात आले आहे. कक्षबंध आरक्षणाकरिता प्राप्त मागणी विचारात घेऊन काही वर्गवारींच्या आरक्षणात बदल करणे व तसेच नवीन महाराष्ट्र सदनातील विविध सभागृहांच्या दरात देखिल वाढ करण्यासाठी निवासी आयुक्त व सचिव महाराष्ट्र सदन, नवी दिल्ली, यांनी संदर्भाधीन दि.३०.९.२०२५ दि.०३.१०.२०२५ व दि.१२.११.२०२५ अन्वये शासनास प्रस्ताव सादर केला आहे. सदर प्रस्तावाच्या अनुषंगाने शासन निर्णय दि.०४.०९.२०२४ अधिक्रमित करून सुधारित धोरण विहित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

## शासन निर्णय :-

नवीन महाराष्ट्र सदन, करस्तुरबा गांधी मार्ग, नवी दिल्ली, येथील कक्षबंधाचे आरक्षण व शुल्क तसेच विविध सभागृहांचे शुल्क या संदर्भातील शासन निर्णय दि.०४.०९.२०२४ अधिक्रमित करण्यात येत आहे.

२. आता, तक्ता-१ नुसार मा.मान्यवर/ अधिकारी यांच्यासाठी आरक्षित असलेले कक्षबंधांची संख्या, तक्ता-२ नुसार मा.मान्यवर/ शासकीय अधिकारी तसेच इतर अभ्यागतांना प्रति कक्षबंध प्रतिदिन आकारावयाचे शुल्क, तक्ता-३ प्रमाणे केंद्र शासनाचे/ केंद्र शासनाच्या उपक्रमाचे अधिकारी व राज्यासह इतर राज्य शासनाचे अधिकारी/ कर्मचारी/ विविध न्यायालये/ प्रधिकरणे/ स्वायत्त संस्था/ समित्यांचे सदस्य इ. बाबत आकारावयाचे शुल्क व तसेच तक्ता-४ नुसार नविन महाराष्ट्र सदनातील विविध सभागृहांबाबतचे शुल्क यासंदर्भात, या आदेशान्वये सुधारित धोरण पुढीलप्रमाणे निश्चित करण्यात येत आहे :-

### तक्ता-१

मान्यवर/ अधिकारी यांच्यासाठी आरक्षित कक्षबंधांची संख्या.

अ.क्र.	वर्गीकरण	कक्षबंधाची संख्या
१.	मा. राज्यपाल	१
२.	मा. मुख्यमंत्री	१
३.	मा.मुख्य न्यायाधीश, उच्च न्यायालय,मुंबई	१
४.	मा. उच्च न्यायालयाचे न्यायाधीश /मा. उपमुख्यमंत्री/ मा. मंत्री (कॅबिनेट व तत्सम दर्जा प्राप्त)	७
५.	मा. राज्यमंत्री व तत्सम दर्जा प्राप्त	१५
६.	मा. विधान परिषद व विधान सभा सदस्य	५०
७.	मुख्य सचिव, अतिरिक्त मुख्य सचिव/ प्रधान सचिव (कार्यरत तथा सेवानिवृत्त)	८
८.	अधिकारी/ अतिथी	५१
९.	विकलांगासाठी कक्षबंध	१
१०.	वैद्यकीय सहायता कक्ष	१
११.	अत्यावश्यक सेवांसाठी कार्यरत अधिकारी/ कर्मचारी यांच्यासाठी राखीव व अनारक्षित कक्षबंध	४

टिप :- उपरोक्त अ.क्र.६ येथील प्रवर्गासाठी आरक्षित करण्यात आलेल्या ५० कक्षबंधापैकी २० कक्षबंध हे केवळ सदर प्रवर्गासाठीच राखीव ठेवावे. मात्र उर्वरित ३० कक्षबंधापैकी कक्षांचे आरक्षण सदर प्रवर्गातून झाले नसल्यास सदर कक्षबंध हे उपरोक्त क्र. ८ येथील प्रवर्गातील व्यक्तींना देण्यात यावेत.

तक्ता -२

मा.मान्यवर/ शासकीय अधिकारी तसेच इतर अभ्यंगतांना प्रति कक्षबंध प्रति दिन आकारावयाचे शुल्क:

संवर्ग	वर्गीकरण	प्रति कक्षबंध प्रतिदिन रुपये
१	२	३
अ.	(१) मा. राज्यपाल	नि:शुल्क
	(२) माजी राष्ट्रपती	नि:शुल्क
	(३) मा. मुख्यमंत्री	नि:शुल्क
	(४) मा. उप मुख्यमंत्री	नि:शुल्क
	(५) राज्य शासनाने शासकीय अतिथी म्हणून घोषित केलेल्या अतिविशिष्ट व्यक्ती	तीन दिवसांपर्यंत नि:शुल्क, तीन दिवसानंतर रु.६,०००/- प्रतिदिवस प्रतिकक्षबंध.
ब.	(१) मा.मुख्य न्यायाधीश, उच्च न्यायालय, मुंबई/ मा.उच्च न्यायालयाचे न्यायाधीश	नि:शुल्क
	(२) राज्य निवडणूक आयुक्त/ मुख्य माहिती आयुक्त/ मुख्य सेवा हमी आयुक्त व समकक्ष.	५००/-
	(३) विधान परिषदेचे मा.सभापती/ विधान सभेचे मा.अध्यक्ष	नि:शुल्क
	(४) मा.लोक आयुक्त	५००/-
	(५) मा.मंत्री /मा.विरोधी पक्ष नेता व समकक्ष	
	(६) मा. उपलोकायुक्त व समकक्ष	
	(७) माहिती आयुक्त / सेवा हमी आयुक्त व समकक्ष	
	(८) विधान परिषेदचे मा. उप सभापती/ विधान सभेचे मा.उपाध्यक्ष	नि:शुल्क
	(९) मा. राज्यमंत्री व समकक्ष.	५००/-
	(१०) विधान मंडळाच्या समित्यांचे मा. सभासद.	
क.	(१) संसद सदस्यांना दिल्ली येथे शासकीय निवासस्थान उपलब्ध नसल्यास आणि त्यांना संसद सचिवालयाने नवीन महाराष्ट्र सदन येथे तात्पुरते निवासस्थान उपलब्ध करून दिल्यास संसद सचिवालयाकडून वसूल करावयाचे भाडे	६०००/-
	(२) महाराष्ट्र राज्यातील ज्या संसद सदस्यांना दिल्ली येथे शासकीय निवासस्थान उपलब्ध नसल्याने त्यांचे संसद सचिवालयाने नवीन	९०००/-

	<p>महाराष्ट्र सदन येथे तात्पुरते निवासस्थान उपलब्ध करून दिले आहे, अशा संसद सदस्याने आणखी एक कक्षबंधाची मागणी केल्यास संसद सदस्यांकडून आकारावयोच भाडे</p> <p>(३) संसद सदस्यांना दिली येथे शासकीय निवासस्थान उपलब्ध असल्यास आणि संसद सदस्यांने कक्षबंधाची मागणी केल्यास संसद सदस्याकडून आकारावयाचे भाडे</p> <p>(४) संसद सदस्यांना दिली येथे शासकीय निवासस्थान उपलब्ध नसल्यास आणि संसद सचिवालयाने नवीन महाराष्ट्र सदन येथे तात्पुरते निवासस्थान उपलब्ध करून दिल्यास आणि राज्यातील संसद सदस्यांने वरील क. (१) व (२) व्यतिरिक्त आणखी एका कक्षबंधाची मागणी केल्यास संसद सदस्याकडून आकारावयाचे भाडे वरील क.(१) प्रमाणे लागू राहिल.</p> <p><b>टिप :-</b> या वर्गवारीतील मा.संसद सदस्यांनी शिफारस केलेल्या अभ्यागतांना कक्षबंधाचे शुल्क आगाऊ स्वरूपात भरणे आवश्यक राहिल. जर सन्माननीय संसद सदस्य या अभ्यागतांचे शुल्क भरणार असल्यास आरक्षण पत्रात अथवा ईमेलमध्ये तसे नमुद करणे आवश्यक राहिल. उपरोक्त २, ३ व ४ साठी सदर बाब लागू राहिल.</p>	
ड.	<p>(१) मा. मुंबई उच्च न्यायालयाचे न्यायाधीश यांचे अवलंबित कुटुंबिय (मा.न्यायमुर्ती सोबत असल्यास / नसल्यास).</p> <p>(२) महाराष्ट्रातील सर्व माजी मंत्री/ राज्यमंत्री व माजी खासदार/ आमदार.</p> <p>(३) राज्यातील संसद व विधीमंडळ सदस्यांच्या अवलंबित कुटुंबियांना (संसद / विधीमंडळ सदस्यांच्यासोबत नसल्यास).</p> <p>(४) राज्य शासनाचे अधिकारी/ कर्मचारी यांच्यावर अवलंबित कुटुंबिय सदस्य (अधिकारी/ कर्मचारी बरोबर नसल्यास) (उपलब्धतेनुसार)</p> <p><b>टिप :-</b> अवलंबित सदस्यांना ३ दिवसांपेक्षा अधिक दिवसांकरिता, आरक्षण अनुज्ञेय राहाणार नाही.</p> <p>(५) महाराष्ट्र तुकडीतील अखिल भारतीय सेवा/ राज्य शासनाचे सेवानिवृत्त अधिकारी/ कर्मचारी.</p> <p>(६) अधिस्विकृत पत्रकार.</p> <p><b>टिप :-</b></p> <p>अ) नवी दिली येथे कार्यरत अधिस्विकृत पत्रकार/ महाराष्ट्रातील अधिस्विकृत पत्रकार.)</p>	१०००/-

	<p>ब) एका महिन्यात जास्तीत जास्त ३ दिवस व वर्षात एकूण १५ दिवसांच्या मर्यादेत.</p> <p>(७) दलितमित्र/ समाजभूषण पुरस्कार प्राप्त व्यक्ती, अदिवासी सेवक पुरस्कार प्राप्त व्यक्ती, अपंग गुणवंत कामगार (राज्य व केंद्र शासन पुरस्कार प्राप्त)</p> <p>टिप :- एका महिन्यात जास्तीत जास्त ३ दिवस व वर्षात एकूण १५ दिवसांच्या मर्यादेत.</p>	
	<p>(८) देशसेवा बजावतांना कायमस्वरूपी जायबंदी झाल्याने सेवामुक्त सैनिक स्वतः तसेच वीरगती प्राप्त झालेले सैनिकांवर अवलंबित कुटुंबिय.</p> <p>टिप :- आवश्यक शासकीय प्रमाणपत्र/ओळखपत्र उपलब्ध करून दिल्यानंतर.</p>	
	<p>(९) स्वातंत्र्य सैनिक.</p> <p>(१०) केंद्र शासनाचे/ इतर राज्य शासनाचे/ केंद्र शासनाच्या उपक्रमाचे सेवानिवृत्त अधिकारी उपलब्धतेनुसार आरक्षण देयात येईल.</p>	६०००/-
	<p>(११) इतर राज्यांतील मा.मंत्री व मा.खासदार, मा.आमदार</p> <p>टिप :- उपलब्धतेनुसार आरक्षण देण्यात येईल.</p>	१०००/-
इ.	<p>(१) संघ लोकसेवा आयोगाच्या मुख्य परिक्षेत उत्तीर्ण झालेल्या व मुलाखतीसाठी महाराष्ट्रातून नवी दिल्ली येथे येणाऱ्या परिक्षार्थींना महाराष्ट्र सदन, नवी दिल्ली येथे Mock interview, मुलाखतीसाठी व त्यानंतर होणाऱ्या वैद्यकीय तपासणीसाठी जास्तीत जास्त ७ दिवसांपर्यंत.</p>	५००/- प्रति पंलग प्रति दिवस
	<p>(२) संघ लोकसेवा आयोगामार्फत घेण्यात येणारी नागरी सेवेसाठीची परीक्षा वगळता भारतीय वन सेवा व अन्य सर्व प्रकारच्या परिक्षार्थींना वरील इ (१) प्रमाणे सवलत देय राहणार नाही.</p>	
	<p>(३) नागरी सेवेसाठीची मुलाखतीसाठी येणारे परिक्षार्थींसोबत येणारे पालक/कुटुंबिय /नातेवाईक.</p>	१०००/- प्रति पंलग प्रति दिवस
फ.	खाजगी व्यक्ती. (उपलब्धतेनुसार)	६०००/-
	<p>टिप :- या शासन निर्णयासाठी कुटुंबाची व्याख्या पुढील प्रमाणे लागू राहील :- “कुटुंब म्हणजे, यथास्थिती पती, पत्नी आणि संपूर्णपणे त्याच्यावर किंवा तिच्यावर अवलंबून असणारी औरस मुले व सावत्र मुले. याशिवाय, या संज्ञेत त्याच्या किंवा तिच्या बरोबर राहत असतील आणि संपूर्णपणे त्याच्यावर अवलंबून असतील तर त्याचे आई-वडील, बहिणी आणि अज्ञान भाऊ यांचा समावेश होईल.”</p>	

तक्ता-३

केंद्र शासनाचे/ केंद्र शासनाच्या उपक्रमाचे अधिकारी व राज्यासह इतर राज्य शासनाचे अधिकारी / कर्मचारी/ विविध न्यायालये/ प्राधिकरणे/ स्वायत्त संस्था / समित्यांचे सदस्य इ. बाबत आकारावयाचे शुल्क.

संवर्ग	वर्गीकरण	शासकीय कामावर असल्यास आकारावयाचे शुल्क. (प्रति कक्षबंध प्रतिदिन रूपये)	शासकीय कामावर नसल्यास आकारावयाचे शुल्क. (प्रति कक्षबंध प्रतिदिन रूपये)
१	२	३	४
अ.	(१) महाराष्ट्र राज्य शासनाचे सर्व अधिकारी/ कर्मचारी. (२) महाराष्ट्रातील दिवाणी, फौजदारी, जिल्हा औद्योगिक न्यायालयांचे मा.न्यायाधीश व प्रशासकीय न्यायाधिकरणांचे मा.सदस्य. (३) राज्यातील विविध प्राधिकरणाचे अध्यक्ष व सदस्य (४) राज्यातील जिल्हा परिषद अध्यक्ष व महानगरपालिकांचे महापौर. (५) राज्य शासनाच्या राज्यस्तरीय समित्यांचे अशासकीय सभासद (कार्यालयामार्फत आरक्षण केल्यास). (६) महानगरपालिका, नगरपालिका/ मंडळे/ महामंडळे, विविध प्राधिकरणाचे अधिकारी / कर्मचारी/ स्वायत्त विद्यापीठाचे अधिकारी/ कर्मचारी व सिनेट सदस्य.	५००/-	१०००/-
ब.	केंद्र शासनाचे / केंद्र शासनाच्या उपक्रमाचे अधिकारी व इतर राज्य शासनाचे अधिकारी टिप :- (मुख्यालय दिल्ली नसेल अशा अधिकाऱ्यांना कार्यालयामार्फत आरक्षण आल्यास कामावर असतानाचे सवलतीचे शुल्क रु.२०००/- लागू राहतील. वैयक्तिक	२०००/-	६०००/-

<p>ईमेलवरुन आरक्षण विनंती प्राप्त झाल्यास खाजगी शुल्क आकारले जातील).</p> <p><b>टीप:</b> (१) वरील शुल्क केवळ निवास व्यवस्थेवरील असून यामध्ये खानपान सेवा, लॉन्ड्री, इंटरनेट, जिम, ब्रेकेज व अन्य शुल्काचा अंतर्भाव नाही.</p> <p>(२) कक्षबंध आरक्षित करण्याकरिता, संबंधित कार्यालयांच्या स्तरावरुन महाराष्ट्र सदन, नवी दिल्ली, यांच्या email id:- <a href="mailto:mahasadan@gmail.com">mahasadan@gmail.com</a> व्हारे कळविण्यात यावे. तसेच, आवश्यकतेनुसार व्यावस्थापक, महाराष्ट्र सदन, यांना दुरध्वनी क्र: ०९९-२३३८०३२८ यावर (२४X७) संपर्क साधावा.</p>		
--	--	--

## २.१ . अटी व शर्ती:-

- i). नवीन महाराष्ट्र सदन अतिथीगृहातील व्यवस्था ही प्रस्तावनेत नमूद केलेल्या मौलिक उद्देशास मूर्तरूप देण्यासाठी वापरली जाईल. सदरची व्यवस्था सर्वसामान्य नागरिकांना गरजेनुरुप व उपलब्धतेनुसार तसेच अभ्यागतांची प्रतिष्ठा विचारात घेऊन वाटप केले जाईल.
- ii). अतिथीगृहात वारस्तव्य करणाऱ्या सर्व मान्यवर अभ्यागतांनी लोकसेवकाकडून अपेक्षित अशीच वर्तणूक व शिस्तीचे पालन करणे बंधनकारक राहील.
- iii). “फ” मधील खाजगी अभ्यागतांचे कक्षबंधाचे आरक्षण/वाटप हे तक्ता-२ मधील “अ”, “ब” व “क” व तक्ता क्र. ३ येथील “अ” वर्गवारीतील अतिविशष्ट प्राधिकारी, राज्य अतिथी, विद्यमान लोकप्रतिनिधी तसेच मंत्रालयातील वरिष्ठ शासकीय अधिकारी यांच्या संदर्भावरुन केले जाईल. सदर शिफारसीनंतर प्रतिकक्षबंध उपलब्धतेनुसार राजशिष्टाचारानुसार कक्षबंध आवंटित करण्यात येईल.
- iv). राज्यातून दिल्ली येथे शासकीय कामासाठी जाणारे मान्यवर, शासकीय अधिकारी/कर्मचारी, स्थानिक स्वराज्य संस्था, मंडळे, महामंडळाचे पदाधिकारी दिल्ली येथे आयोजित करण्यात येणाऱ्या विविध शासकीय परीक्षांसाठी जाणारे विद्यार्थी, राष्ट्रीय स्तरावरील स्पर्धासाठी जाणारे स्पर्धक व केंद्र शासनावारे घोषित पुरस्कार स्विकारण्यासाठी राज्यातील आमंत्रित पुरस्कारार्थी (यामध्ये दिल्ली येथे आयोजित केंद्र व राज्य शासनाच्या कार्यक्रमासाठी राज्यातून निमंत्रित/नियुक्त असणारे विद्यार्थी, उमेदवार व प्रशिक्षणार्थी यांचा समावेश असेल) दिल्ली येथे आयोजित करण्यात येणाऱ्या विविध शासकीय परीक्षांसाठी जाणारे विद्यार्थी अधिकृत राष्ट्रीय स्तरावरील स्पर्धासाठी जाणारे स्पर्धक, पुरस्कारार्थी यांना अतिथी/अधिकारी संवर्गातून आरक्षणामध्ये प्राधान्य राहील.

- v. कक्षबंधाचे वाटप करताना विशेष अपवादात्मक परिस्थिती वगळता, पलंगास घटक न धरता पूर्ण कक्षबंधाचे भाडे आकारण्यात येईल.
- vi. कक्षबंधाचे वाटपापासून २४ तासांपर्यंत एक दिवस गणण्यात येईल. तसेच २४ तासांपेक्षा कमी वेळेसाठी एक दिवस गणला जाईल.
- vii. अतिथीगृहात आगमनाच्या वेळी तक्ता-२ मधील “ड” “इ” “फ” व तक्ता-३ मधील “अ”, “ब” वर्गवारी मधील संबंधित मान्यवर अतिथी यांनी विहित प्रपत्रात सर्व आवश्यक माहितीची नोंद करून स्वागत कक्षात हस्तांतरित करावी, त्यानंतर त्यांना कक्षबंधाचे वाटप केले जाईल.
- viii. कक्षबंधाचे आरक्षण अहस्तांतरणीय राहील, ज्यांच्या नावे कक्षबंधाची नोंदणी झाली असेल त्यांच्या व्यतिरिक्त अन्य व्यक्ती कक्षबंधामध्ये राहत असलयाचे आढळून आल्यास कक्षबंध रिकामा करून घेतला जाईल. अपवादात्मक परिस्थितीत कक्षबंध ज्याने आरक्षित केला आहे, त्याच्या ऐवजी तेथे राहणाऱ्या व्यक्तीस राहू देणे व्यवस्थापनास आवश्यक वाटत असल्यास अशा प्रत्यक्ष राहणाऱ्या व्यक्तींच्या दर्जानुसार शुल्क आकारण्यात येईल.
- ix. कक्षबंधामध्ये सोबत राहणाऱ्या सर्व व्यक्तींचे फोटोसह ओळखपत्र आरक्षणाच्या नोंदणीच्या वेळी उपलब्ध करून देणे आवश्यक राहील. तसेच त्यांची नोंद नोंदणी रजिस्टरमध्ये करणे बंधनकारक राहील.
- x. नवी दिल्ली येथे मुख्यालय असलेल्या मान्यवरांना कक्षबंध आरक्षण देता येणार नाही. तसेच, नवी दिल्ली येथे मंत्रालय असलेल्या विभागातील अधिकाऱ्यांना ही कक्षबंध आरक्षण देता येणार नाही.
- xi. कक्षबंधामध्ये कोणतेही अतिरिक्त बेडींग पुरविण्यात येणार नाही.
- xii. “इ” व “फ” वर्गवारीतील अभ्यागतांचे कक्षबंधाचे शुल्क आगाऊ स्वरूपात भरणे बंधनकारक राहील. अन्य वर्गवारीतील सर्व अभ्यागतांना कक्षबंधाचे भाडे आगाऊ स्वरूपात भरणे बंधनकारक राहील. अन्य वर्गवारीतील सर्व अभ्यागतांना कक्षबंधाचे भाडे आगाऊ/ कक्षबंध सोडताना भरणे बंधनकारक राहिल. कक्षबंधाचे देय रक्कम अदा केली नसल्यास दुसऱ्या वेळेस कक्षबंध आरक्षण देण्यात येणार नाही.
- xiii. तक्ता -२ मधील अ, ब, क, ड व तक्ता -३ मधील अ वर्गवारीतील पात्र अभ्यागतांना अतिरिक्त/ जादा कक्षबंध त्यांच्या आपेष्टांसाठी आवश्यक असलयास व्यवस्थापकाच्या लेखी पूर्व परवानगीने उपलब्धतेनुसार वाटप करता येईल व त्यासाठी प्रति कक्षबंधाकरिता प्रतिदिन खाजगी अभ्यागतांसाठी शुल्क म्हणजेच रु. ६०००/- लागू राहील व तो विहित प्रक्रियेने आगाऊ स्वरूपात भरणे बंधनकारक राहील.  
मात्र “अ” वर्गवारीतील (१ ते ४) म्हणजेच मा.राज्यपाल, माजी राष्ट्रपती, मा.मुख्यमंत्री व मा.उपमुख्यमंत्री यांच्या आपेष्टांसाठी आरक्षित केलेला एक कक्षबंध तीन दिवसांपर्यंत निःशुल्क

- असेल तदनंतर प्रति कक्षबंधाकरिता प्रतिदिन खाजगी अभ्यागतांसाठी शुल्क म्हणजेच रु.६०००/- लागू राहील.
- xiv. अतिथीगृहातील कोणत्याही वस्तु अभ्यागतांकडून हरविल्यास अथवा तुटल्यास त्या वस्तुच्या प्रचलित बाजारभावा इतका दुप्पट रक्कम मोबदला म्हणून कक्षबंध सोडण्याच्यावेळी देयकामध्ये आकरण्यात येईल.
- xv. तक्ता- २ मधील “ब” “क” “ड” वर्गवारीतील अभ्यागत व तक्ता-३ मधील खाजगी कामावर असलेले अभ्यागंत, \*कर्तव्यावर नसलेले अधिकारी/ कर्मचारी यांना महाराष्ट्र सदनात ३ दिवसांहून अधिक काळ वास्तव्य झाल्यास ४ थ्या दिवसांपासून ७ व्या दिवसापर्यंत कक्षाचे प्रतिदिन भाडे दुप्पट आकारले जाईल. वास्तव्याचा कालावधी ७ दिवसांपेक्षा जास्त वाढत असल्यास वाढीव भाडे आकारणीच्या रक्कमेमध्ये ७ दिवसांनंतर \*खाजगी शुल्क लागू होईल. कोणत्याही प्रकारे ३ दिवसांची नोंद करून पुन्हा आरक्षण मागवून नोंदवहीत फेर नोंद करून कक्षबंध घेता येणार नाही. अपवादात्मक परिस्थितीत कर्तव्यावर असलेल्या अधिकारी/ कर्मचारी यांच्या तातडीच्या कामाची निकड तपासून ७ व्या दिवसांपासून १५ दिवसापर्यंत आरक्षण निवासी आयुक्त यांच्या मंजूरीने देता येईल.
- xvi. अपवादात्मक परिस्थितीत खाजगी कारणास्तव कक्षबंधाचे आरक्षण जास्तीत जास्त १५ दिवसांपर्यंत निवासी आयुक्त यांच्या पातळीवर देणे शक्य होईल. १५ दिवसांपेक्षा जास्त दिवस आरक्षण देण्यासाठी मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन यांची मान्यता आवश्यक राहील.
- xvii. महाराष्ट्रातून केंद्र शासनाकडे बदली अथवा प्रतिनियुक्तीवर जाणाऱ्या अधिकाऱ्यास केंद्र शासनाकडून स्थायी/ नियमित निवासस्थान मिळेपर्यंत एक तात्पुरती सोय म्हणून कक्षबंध वाटप केल्यास मासिक मूळ वेतनाच्या १० टक्के रक्कम आकारण्यात येईल. मात्र कोणत्याही परिस्थितीत निवासाचा कालावधी ३ महिन्यापेक्षा अधिक वाढविता येणार नाही.
- xviii. \*नवीन महाराष्ट्र सदन व जूने महाराष्ट्र सदन, नवी दिल्ली येथील कक्षबंधाचा दिर्घ कालावधीसाठी अधिकारी/ कर्मचारी यांनी वापर केल्यास मासिक मूळ वेतनाच्या १० टक्के रक्कम आकारण्यात येईल.
- xix. \*महाराष्ट्र शासनात तसेच विविध महामंडळे/ मंडळे, प्राधिकरणे, महानगर पालिका/ नगरपालिका, विविध शासकीय विद्यापिठे, कृषी विद्यापीठे यांच्या आस्थापनेवर असलेले कंत्राटी अधिकारी व कर्मचारी यांचे त्यांच्या कार्यालयामार्फत आरक्षण आल्यास सवलतीच्या दरात कक्षबंध देय राहिल.
- xx. अधिकारी/ अभ्यागंत या प्रवर्गासाठी नवीन महाराष्ट्र सदनात नियत केलेल्या ५१ कक्षबंधापैकी १० कक्षबंध केवळ शासकीय दौच्यावरील मंत्रालयीन अधिकाऱ्यांसाठी राखीव ठेवण्यात यावेत.

तसेच दररोज सकाळी १२.०० वा. पर्यंत आगाऊ आरक्षण नसलेले जे मंत्रालयातील अधिकारी स्वागत कक्षात उपस्थित होतील त्यांना या राखीव १० कक्षबंधामधील कक्ष वाटप करून उर्वरित कक्षबंध अधिकारी प्रवर्गातील प्रतिक्षा सूचीतील अभ्यागतांना प्राथम्य क्रमाने वाटप करण्यात यावेत. अर्थात या व्यवस्थेमुळे मंत्रालयीन अधिकाऱ्यांना होणारे वाटप हे केवळ या १० कक्षबंधापुरते मर्यादित ठेवणे अपेक्षित नसून ही विशेष व्यवस्था असेल व आगाऊ ४१ (५१-१०) तसेच जुन्या महाराष्ट्र सदनातील कक्षबंधाच्या वाटपाची व्यवस्था पूर्ववत राहील,

- xxi. आरक्षणाची मौलिक तत्वे तसेच परिचालनात्मक व्यवस्थेत, या शासन निर्णयाद्वारे स्पष्ट करण्यात आलेल्या विविध पैल्यूं व्यतिरिक्त, काही शंका निर्माण झाल्यास त्याबाबत निवासी आयुक्त, महाराष्ट्र शासन यांचा निर्णय अंतिम राहील.
- xxii. कक्षबंधाचे आरक्षण देताना काही प्रसंगी मा.न्यायाधीशांची संख्या जास्त असल्यास कक्षबंधाच्या उपलब्धतेप्रमाणे मा.मंत्र्यांसाठी राखीव कक्षबंध अग्रक्रमाने त्यांना आवंटित करण्यात येतील. त्या परिस्थितीत मा.मंत्री महोदयांना मा.राजयमंत्र्याचे कक्षबंध व मा.राज्यमंत्र्यांना मा.आमदारांचे कक्ष आंवटित केले जातील.
- xxiii. कक्षबंध रिकामा करताना मान्यवर अभ्यागतांनी सर्व प्रकारचे शुल्क/ देयके अदा करून त्यांची पोचपावती घेणे आवश्यक राहील.

३. नवीन महाराष्ट्र सदनामध्ये असलेल्या इकशाव्य कक्ष (Video Conferencing Hall) वार्ताहर कक्ष, बँक्वेट हॉल, बैठक कक्ष व व्यायाम कक्ष इत्यादीसाठी शुल्क आकारणी खालीलप्रमाणे (तक्ता -४) राहील.

#### तक्ता -४

अ.क्र.	वर्गीकरण	प्रति कार्यक्रम किंवा अर्धा दिवस (रुपये)	पूर्ण दिवस (रुपये)	शेवा
१.	बँक्वेट हॉल (२५० आसन क्षमता) (पूर्ण दिवसाकरिता आरक्षित राहील).	-- निरंक--	रु.१,५०,०००/-	सुरक्षा ठेव अमानत म्हणून आगाऊ रक्कम रु. ३०,०००/- घेण्यात यावी.
२.	बँक्वेट हॉल    (पहिला मजला) (५०+५०) आसन क्षमता) (पूर्णवेळ कार्यक्रमाकरिता)	-- निरंक--	रु. ५०,०००/-	सुरक्षा ठेव अनामत म्हणून आगाऊ रक्कम रु. ५,०००/- घेण्यात यावी.

३.	वार्ताहर कक्ष	रु. ३०,०००/-	रु. ५०,०००/-	सुरक्षा ठेव अमानत म्हणून आगाऊ रक्कम रु. ३०,०००/- घेण्यात यावी.
४.	बैठक कक्ष (१० आसन क्षमता)	रु. ५,०००/-	रु. १०,०००/-	----- निरंक -----
६.	दृकश्राव्य सभागृह (Video Conferencing Hall)	रु. ३०,०००/-	रु. ५०,०००/-	सुरक्षा ठेव अमानत म्हणून आगाऊ रक्कम रु. ३०,०००/- घेण्यात यावी
७.	व्यायाम कक्ष (महिला/ पुरुष)	रु.५०/- प्रति अर्धा तास अथवा त्यापेक्षा कमी वेळेसाठी.		

टिप:-

१. वरील दरांमध्ये खानपान, ब्रेकेज व अन्य शुल्कांचा अंतर्भव नाही.
२. महाराष्ट्र शासनाच्या शासकीय कार्यक्रमानिमित्त किंवा शासनाने विशेषरित्या आदेशित केलेल्या कार्यक्रमासाठी वरील शुल्क आकारले जाणार नाही.

**३.१. नवीन महाराष्ट्र सदनामध्ये असलेल्या दृकश्राव्य कक्ष (Video Conferencing Hall) वार्ताहर कक्ष, बँक्वेट हॉल, बैठक कक्ष व व्यायाम कक्ष इत्यादीसाठी आकारण्यात येणाऱ्या शुल्कामध्ये सुधारणा करण्यास व दरवर्षी स्थानिक पातळीवर मुळ शुल्कावर १०% इतकी भाडेवाढ करण्याचे अधिकार निवासी आयुक्त व सचिव, महाराष्ट्र सदन यांना प्रदान करण्यात येत आहे.**

**३.२. तक्ता-४ च्या अटी व शर्ती:**

- i. उपरोक्त प्रकारच्या सर्व आरक्षणाची सोय फक्त तक्ता- २ मधील “अ”, “ब”, “क”, “ड” व तक्ता ३ मध्ये नमूद केलेल्या अभ्यागतांना तसेच मंत्रालयीन व केंद्रीय सचिवालयातील विभाग तसेच निरनिराळ्या प्राधिकाऱ्यांसाठी उपलब्ध राहील.
- ii. भाडे विहित प्रक्रियेने आगाऊ स्वरूपात भरावे लागेल.
- iii. खाजगी व्यक्तींना तक्ता ४ मधील सुविधांचे आरक्षण देता येणार नाही. याबाबत जनहित व गुणवत्तेवर योग्यायोग्य ठरविण्याचे पूर्ण अधिकार निवासी आयुक्त यांचे राहतील.
- iv. हॉलमधील कार्यक्रमांचा अथितीगृहातील इतरांना कोणताही त्रास होणार नाही याची काळजी संबंधीत आयोजकांनी घ्यावयाची आहे. हॉलमधील फर्निचर व ध्वनीक्षेपकाव्यतिरिक्त बाहेरचे फर्निचर/ ध्वनीक्षेपक परिसरामध्ये लावता येणार नाही.
- v. हॉल अथवा अतिथीगृहाच्या परिसरामध्ये कचारा/ घाण करता येणार नाही. तसे निर्दर्शनास आल्यास नुकसानीची/ साफसफाईची किंमत व्यवस्थापन समितीने ठरविलेल्या दराने संबंधितांकडून वसूल केली जाईल.

- vi. महाराष्ट्र सदन परिसरामध्ये गवत/ झाडेझुडुपे व सुशोभिकरणासाठी वापरलेल्या कोणत्याही साधनांचे नुकसान होणार नाही याची काळजी संबंधितांनी घ्यावयाची आहे. कोणतेही नुकसान झाल्यास संबंधितास व्यवस्थापनाच्या निर्णयानुसार नुकसान भरपाई द्यावी लागेल.
- vii. समारंभ कार्यक्रम प्रसंगी येणाऱ्या वाहनांची जबाबदारी व्यवस्थापनाची राहणार नाही. तसेच पार्किंगची व्यवस्था संबंधितास महाराष्ट्र सदनाच्या परिसराबाहेर स्वतःच्या जबाबदारीवर स्वतंत्रपणे करावी लागणार आहे.
- viii. मा.राज्यपाल, मा.मुख्यमंत्री/ उप मुख्यमंत्री/ मा.मुख्य न्यायाधीश/ मा.विधान सभा अध्यक्ष/ मा.विधान परिषद सभापती यांच्या दौच्याच्या वेळी किंवा इतर काही जनहिताच्या दृष्टीने संबंधित कक्षाची गरज भासल्यास करण्यात आलेले आगाऊ आरक्षण रद्द केले जाऊ शकते.
- ix. सदर सुविधांचा कोणत्याही धर्मिक कामासाठी वापर करता येणार नाही.
- x. जर आगाऊ आरक्षण मागणीकर्त्यास काही कारणासाठी रद्द करावयाचे असेल तर त्यांनी भरलेल्या आगाऊ रकमेच्या ८० टक्के परत करण्यात येईल. तथापि, व्यवस्थापनाव्दारे बदलेल्या आरक्षणासाठी कोणतीही कपात केली जाणार नाही.
- xi. सदर सुविधांसाठी केलेला अर्ज प्रयोजन विचारात घेऊन, मंजूर किंवा नामंजूर करण्याचा अधिकार निवासी आयुक्त किंवा त्यांनी प्राधिकृत केलेले अधिकारी यांच्याकडे राहील.

४. तसेच, स्वागत कक्षा समोरील मुख्य लॉबीचा परिसर तसेच पहिल्या मजल्यावरील मा.सचिवांच्या कक्षबंधा लगत असलेल्या कॉफी लाउँज तसेच नवीन महाराष्ट्र सदन या राज्य अतिथीगृहाच्या आवारात उपलब्ध रिकाम्या जागेत विविध स्टॉलसाठी बाहेरील बाजूला उपलब्धतेप्रमाणे जागेचे आवंटन अपवादात्मक परिस्थितीमध्ये निःशुल्क वापरासाठी परवानगी देण्याचे सर्व अधिकार निवासी आयुक्त व सचिव, महाराष्ट्र सदन यांना असतील.

५. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या [www.maharashtra.gov.in](http://www.maharashtra.gov.in) या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२५१२२३१६३९५०५०७ असा आहे. सदर शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांचे आदेशानुसार व नांवाने,

(राजेंद्र गायकवाड)  
शासनाचे उपसचिव.

प्रत-

१. मा. राज्यपाल यांचे प्रधान सचिव.

२. मा. मुख्यमंत्री यांचे अप्पर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
३. मा. उपमुख्यमंत्री (नगरविकास) यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
४. मा. उपमुख्यमंत्री (वित्त व नियोजन) यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
५. सर्व मंत्री आणि राज्यमंत्री यांचे स्वीय सहायक.
६. मा. विरोधी पक्ष नेते विधान परिषद/ विधान सभा.
७. मा. संसद सदस्य (महाराष्ट्र राज्य)
८. सर्व विधान परिषद सदस्य / विधान सभा सदस्य.
९. मा. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य.
१०. सर्व अप्पर मुख्य सचिव / प्रधान सचिव / सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
११. प्रधान सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
१२. प्रबंधक, लोक आयुक्त व उप लोक आयुक्त यांचे कार्यालय, मुंबई.
१३. प्रबंधक, मा. उच्च न्यायालय (मूळ शाखा), मुंबई.
१४. प्रबंधक, मा. उच्च न्यायालय (अपिल शाखा), मुंबई.
१५. सचिव, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई.
१६. सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
१७. निवासी आयुक्त तथा सचिव, महाराष्ट्र सदन, नवी दिल्ली.
१८. महालेखापाल-१ (लेखा व अनुज्ञेयता) / (लेखापरीक्षा), महाराष्ट्र, मुंबई.
१९. महालेखापाल-२ (लेखा व अनुज्ञेयता) / (लेखापरीक्षा), महाराष्ट्र, नागपूर.
२०. अधिदान व लेखाधिकारी, मुंबई.
२१. निवासी लेखा परीक्षा अधिकारी, मुंबई.
२२. संसद सचिवालय, नवी दिल्ली. (महाराष्ट्र सदन, नवी दिल्ली, यांच्या कार्यालयामार्फत)
२३. राज्य निवडणूक आयुक्त.
२४. मुख्य माहिती आयुक्त.
२५. मुख्य सेवा हमी आयुक्त.
२६. सर्व मंत्रालयीन विभाग.
२७. सर्व विभागीय आयुक्त.
२८. सर्व जिल्हाधिकारी.
२९. सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी.
३०. सर्व जिल्हा पोलीस अधिक्षक.

३१. सिनियर रिसर्च ऑफीसर, पे रिसर्च युनिट, भारत सरकार, वित्त मंत्रालय,  
(व्यय विभाग), खोली क्र.२६१, नॉर्थ ब्लॉक, नवी दिल्ली.
३२. संचालक, लेखा व कोषागारे, मुंबई.
३३. मुख्य लेखा परीक्षक, स्थानिक निधी हिशेब, मुंबई/ पुणे/ नागपूर/ औरंगाबाद/ नाशिक/  
अमरावती.
३४. जनसंपर्क अधिकारी, मंत्रालय, मुंबई.
३५. सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी.
३६. वित्त विभाग/सेवा-५.
३७. निवड नस्ती.